

การบังคับฉีดวัคซีน

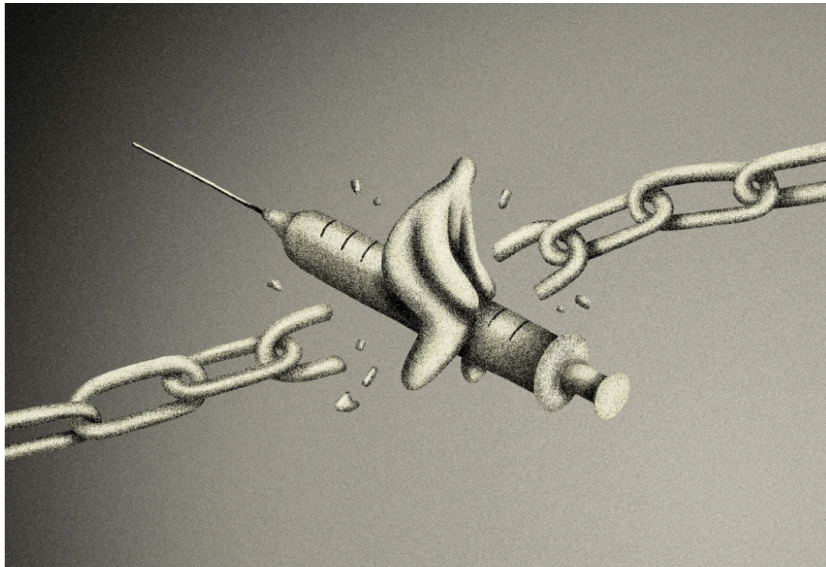
อุดม ลิขิตวราภรณ์

การรณรงค์ฉีดวัคซีนโควิด-19 ให้แก่คนทั้งประเทศเป็นเรื่องที่ยากและมีปัญหาหลายอย่างเพราะยังมีคนจำนวนมากที่มีทัศนคติต่อต้านการฉีดวัคซีนโควิด-19 เป็นการเฉพาหรือต่อการฉีดวัคซีนโดยรวม และคนที่ยังลังเลไม่ต้องการฉีดวัคซีนโควิด-19 ในขณะที่ด้วยเหตุผลต่างๆ หรือสำหรับคนบางกลุ่มที่คิดว่าการฉีดวัคซีนโควิด-19 เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่แต่ละคนควรตัดสินใจด้วยตนเอง

ดังนั้นย่อมเป็นเรื่องปกติที่มีคนจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับมาตรการบังคับฉีดวัคซีนโควิด-19 (หรืออาจฉีดวัคซีนโควิดที่เป็นข้อบังคับให้คนที่เข้าเกณฑ์ต้องได้รับฉีดวัคซีน) ที่ภาคธุรกิจเอกชน หน่วยงานราชการ และรัฐบาลของหลายประเทศคิดจะทำกันอยู่ แต่การแพร่ระบาดของไวรัสพันธุ์แปรเดลต้าที่แพร่ระบาดได้ง่ายกว่าไวรัสรุ่นก่อนๆ ทำให้สถานการณ์เปลี่ยนไปหลายประเทศที่เคยได้รับความชื่นชมต่อความสำเร็จในการควบคุมการระบาดเริ่มมีปัญหาในการควบคุมการระบาดของไวรัสเดลต้าที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

บทความบรรณาธิการด้านล่างเขียน โดยผู้บริหารสองคนของสหภาพเสรีภาพพลเมืองชาวอเมริกัน (American Civil Liberties Union - A.C.L.U.) เกี่ยวกับข้อบังคับให้คนฉีดวัคซีนโควิด-19

เราทำงานที่ A.C.L.U. นี่คือสิ่งที่เราคิดเกี่ยวกับการบังคับฉีดวัคซีน¹

ภาพโดย Jocelyn Tsaih ใน *The New York Times*

การบังคับฉีดวัคซีนเป็นการละเมิดเสรีภาพของประชาชนหรือไม่? คนบางคนที่ปฏิเสธการฉีดวัคซีนอ้างเช่นนั้น

เราไม่เห็นด้วย

ที่สหภาพเสรีภาพพลเมืองชาวอเมริกันเราไม่กลัวที่จะปกป้องเสรีภาพต่างๆของประชาชนถึงแม้ว่ามันอาจจะเป็นเรื่องที่ไม่เป็นที่นิยมเป็นอย่างมากก็ตาม แต่เรามองว่าการบังคับให้คนฉีดวัคซีนโควิด-19 ในแทบทุกสถานการณ์เป็นปัญหาเกี่ยวกับเสรีภาพของประชาชน²

¹ จาก We Work at the A.C.L.U. Here's What We Think About Vaccine Mandates. โดย David Cole และ Daniel Mach เมื่อ 2 กันยายน 2564 ใน <https://www.nytimes.com/2021/09/02/opinion/covid-vaccine-mandates-civil-liberties.html>

² กรณีที่สหภาพเสรีภาพพลเมืองชาวอเมริกันรับว่าความต้อสู่ทางกฎหมายให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาต่างๆที่ขัดแย้งกับความคิดเห็นของสังคมส่วนใหญ่ในขณะนั้น เช่น กรณีผู้ที่คัดค้านการทำสงครามและไม่ยอมถูกเกณฑ์ให้ไปรบในยุโรป (conscientious objectors) ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 เนื่องจากขัดความเชื่อด้านมนุษยธรรมของตน หรือกรณีให้ความให้แก่เนอ-นาซี (neo-Nazi) เพื่อปกป้องสิทธิทางรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการแสดงออกทางความคิดเห็นของประชาชน หรือต่อสู้คดีให้แก่ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้สรรหาผู้ก่อการร้ายและผู้สนับสนุนทางการเงินของกรณีก่อการร้าย 9/11 ที่ถูกขังและทรมานโดยไม่ถูกกล่าวหาอย่างเป็นทางการที่ศาลทหารสหรัฐอเมริกาที่อ่าวกวนตานาโม คิวบา ก่อนที่ความจริงเกี่ยวกับการทรมานนักโทษจะเป็นที่รู้จัก เป็นต้น

ถึงแม้ว่าการให้อนุญาตแก่การบังคับฉีดวัคซีนสำหรับโรคบางโรคนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง แต่เมื่อเกี่ยวกับโควิด-19 แล้ว ข้อควรคำนึงทุกอย่างซึ่งไปในทิศทางเดียวกัน โควิด-19 เป็นโรคที่แพร่เชื้อต่อได้ง่ายมากและเป็นโรคที่รุนแรงและบ่อยครั้งรุนแรงถึงตาย ส่วนวัคซีนโควิด-19 ต่างๆ (ที่มีใช้อยู่ในปัจจุบัน) นั้นปลอดภัยและได้ผล และที่สำคัญมากที่สุดคือในปัจจุบันยังไม่มีทางเลือกอื่นที่มีประสิทธิผลเท่าเทียม (กับวัคซีน) ในการป้องกันสุขภาพของสาธารณชน

ในความเป็นจริงแล้วและที่เป็นเรื่องที่ห่างไกลจากการอ้อมอ้อมเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก การบังคับฉีดวัคซีนโดยแท้จริงแล้วส่งเสริมเสรีภาพของประชาชน การบังคับฉีดวัคซีนปกป้องคนที่มีความเปราะบางมากที่สุดในบรรดาคนทั้งหมดซึ่งรวมถึงคนพิการและคนที่มีระบบภูมิคุ้มกันบอบบาง เด็กที่อายุน้อยเกินไปที่จะได้รับฉีดวัคซีน และชุมชนของคนผิวสีอื่นที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 มากที่สุด

การบังคับฉีดวัคซีนยังคุ้มครองผู้ทำงานของพวกเขาทำให้พวกเขาปฏิบัติสัมพันธ์กับสาธารณชนอยู่เสมอ เช่น ครู แพทย์ และพยาบาล คนขับรถเมล์ และพนักงานของร้านขายของกินของใช้ และการป้องกันคนจากผลที่รุนแรงที่สุดของโรคคือการฉีดวัคซีน วัคซีนให้ความหวังแก่เราทุกคนในการฟื้นฟูเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สุดของเราและในที่สุดจะทำให้เราสามารถกลับคืนไปสู่ชีวิตปกติของพวกเราได้อย่างปลอดภัย ที่โรงเรียน ที่ศาสนสถาน และที่การประชุมทางการเมือง ซึ่งยังไม่ต้องเฝ้าถึงร้านอาหาร บาร์ การพบปะของบรรดาญาติและมิตรสหายด้วย

เหตุที่ทำให้การต่อต้านการบังคับฉีดวัคซีน โควิดจากมุมมองของเสรีภาพของประชาชน โดยรวมแล้วเป็นเรื่องที่ไม่มีมูลคือ

วัคซีนเป็นการล่วงล้ำต่อเอกราชและบูรณภาพของร่างกายที่สมเหตุสมผล ข้ออ้างดังกล่าวฟังแล้วเหมือนกับสื่อถึงกลางร้าย เพราะว่าคนเราทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานต่อบูรณภาพของร่างกายและต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพของเราเอง แต่สิทธิทั้งสองนี้ไม่ใช่สิ่งที่ไม่มีความจำเป็น สิทธิทั้งสองนี้ไม่ใช่สิทธิในการทำอันตรายให้แก่ผู้อื่น

ถึงแม้ว่าการบังคับฉีดวัคซีนต่างๆไม่ใช่ว่าให้อนุญาตได้เสมอไป แต่การบังคับฉีดวัคซีนแทบจะไม่เคยขัดแย้งกับเสรีภาพของประชาชนเลย ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับโรคติดต่อร้ายแรงและโรคที่ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมากดังเช่น โควิด-19 ถึงแม้ว่าโรคนี้จะเป็นโรคใหม่แต่การบังคับฉีดวัคซีนไม่ใช่เรื่องใหม่ โรงเรียน สถานพยาบาลต่างๆ กองทัพสหรัฐอเมริกา และสถาบันต่างๆมีข้อบังคับให้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อต่างๆมาเป็นเวลานานแล้ว เช่น โรคคางทูมและโรคหัด ซึ่งทั้งสองโรคเป็นสิ่งที่เสี่ยงน้อยกว่าไวรัสโคโรนาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (และขอระบุนอย่างชัดเจนในที่นี้ว่าไม่มีใครที่เสนอเกี่ยวกับการจับคนฉีดวัคซีน หรือการลงโทษทางอาญา)

ในสหรัฐอเมริกาเพียงแห่งเดียวมีคนติดเชื้อโควิด-19 มากกว่า 39 ล้านคนและมีคนเสียชีวิตมากกว่า 600,000 คน คนที่พิการทางร่างกายหรือสติปัญญามีโอกาสที่จะสัมผัสกับโควิด-19 มากกว่าคนอื่น และมีอัตราการป่วยหนักจนต้องเข้าโรงพยาบาลหรือเสียชีวิตสูงกว่าคนอื่น โรงพยาบาลเด็กในจอร์เจีย หลุยเซียนา และรัฐอื่นๆอีกหลายรัฐรายงานเกี่ยวกับการรับคนไข้ที่ติดเชื้อเป็นจำนวนมากและหลายแห่งเริ่มจะไม่มีเตียงพอสำหรับคนไข้

ถึงแม้ว่าองค์การอาหารและยา และผู้เชี่ยวชาญด้านแพทยศาสตร์ที่เป็นอิสระไม่สังกัดบริษัทใดพบว่าวัคซีนโควิด-19 ปลอดภัยเป็นอย่างดีและมีประสิทธิผลสูงมากแต่ก็ยังมีคนจำนวนมากของกลุ่มประชากรที่เข้าข่ายที่ควรจะได้รับฉีดวัคซีนได้ตัดสินใจที่จะไม่รับฉีดวัคซีน ในบริบทนี้การบังคับฉีดวัคซีนโควิด-19 - ซึ่งคล้ายกับการบังคับให้คนสวมหน้ากากอนามัย - เป็นมาตรการสาธารณสุขที่จำเป็นในการป้องกันคนไม่ให้ป่วยหนักหรือเสียชีวิต มาตรการทั้งสองจึงเป็นสิ่งที่อนุญาตได้ในหลายๆสภาพแวดล้อมที่คนที่ได้รับฉีดวัคซีนเพิ่มความเสี่ยงให้แก่ผู้อื่นซึ่งรวมถึงโรงเรียน โรงพยาบาล ร้านอาหาร และบาร์ สถานที่ทำงานและสถานที่ธุรกิจที่ให้บริการแก่สาธารณชน

ถึงแม้ว่าการยกเว้นที่มีข้อจำกัดยังเป็นสิ่งจำเป็นอยู่ คนส่วนมากอาจถูกบังคับให้ฉีดวัคซีนได้ การบังคับฉีดวัคซีนใดใดควรมีข้อยกเว้นสำหรับคนที่มีความเสี่ยงทางการแพทย์ไม่ได้รับฉีดวัคซีนเช่นคนที่แพ้วัคซีน หากไม่มีข้อยกเว้นเช่นนี้มันจะเป็นการบ่อนทำลายเป้าหมายทางสาธารณสุขของมาตรการบังคับ ถึงแม้ว่ามาตรการบังคับอื่นๆ เช่น การสวมหน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล การตรวจการติดเชื้อเป็นประจำ หรือการทำงานจากบ้าน อาจจะเป็นเรื่องที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามหากการได้รับฉีดวัคซีนไม่ใช่ข้อห้ามทางการแพทย์แล้วการหลีกเลี่ยงภัยคุกคามที่รุนแรงถึงตายต่อสาธารณสุขมีน้ำหนักมากกว่าเอกราชส่วนบุคคลและเสรีภาพส่วนบุคคล

สำหรับคนที่ต่อต้านการได้รับฉีดวัคซีนเพราะเหตุผลทางศาสนาละ? เช่นเดียวกันกับเอกราชส่วนบุคคล เสรีภาพทางศาสนาเป็นสิทธิที่จำเป็นแต่ไม่ใช่ใบอนุญาตที่ไม่มีข้อผูกมัดให้ก่ออันตรายให้แก่ผู้อื่น ดังที่ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาอธิบายในกรณีปริ้นซ์ กับ รัฐแมสซาชูเซตส์ (Prince v. Massachusetts) เมื่อกว่า 75 ปีที่ผ่านมาว่า “สิทธิในการปฏิบัติตามศาสนาโดยเสรีไม่รวมถึงเสรีภาพที่จะทำให้ชุมชนหรือเด็กสัมผัสกับโรคติดต่อหรือที่ทำให้เด็กมีสุขภาพไม่ดีหรือถึงแก่เสียชีวิต”

ในบริบทของการทำงาน กฎหมายของรัฐบาลกลางกำหนดให้ (เจ้าของกิจการ) ต้องอำนวยความสะดวกต่างๆที่เกี่ยวกับศาสนาในสถานการณ์บางอย่าง แต่ไม่เรียกร้องให้ทำเช่นนั้นหากว่าการทำเช่นนั้นจะทำให้เกิดความยากลำบากที่เกินควรแก่พนักงาน การปฏิเสธไม่รับฉีดวัคซีนโควิด-19 เป็นต้นเหตุของการคุกคาม โดยตรงต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้อื่นในสถานที่ทำงานและมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่ความยากลำบากที่เกินควร ยกเว้นว่านายจ้างจะมีวิธีอำนวยความสะดวกวิธีอื่นให้แก่พนักงานได้ เช่น ทำงานจากบ้าน

บางคนอาจไม่เห็นด้วยกับการบังคับฉีดวัคซีนในทางปฏิบัติ การบังคับฉีดวัคซีนอาจก่อให้เกิดผลที่ไม่เหมือนกันต่อชุมชนหรือคนที่ด้อยโอกาส ความกังวลดังกล่าวต้องได้รับการจัดการอย่างจริงจัง แต่ความกังวลดังกล่าวไม่ใช่เหตุผลอันสมควรต่อการปฏิเสธที่จะไม่รับฉีดวัคซีน

จะต้องทำทุกอย่างเพื่อให้แน่ใจว่าวัคซีนมีพร้อมสำหรับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีอุปสรรคที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่าย เชื้อชาติ สถานภาพการเข้าเมือง (immigration status) ภูมิศาสตร์ หรือ ความรับผิดชอบต่องานที่ทำ คนที่ไม่มีเอกสารทางกฎหมายบางคนรายงานว่าถูกปฏิเสธไม่ให้ฉีดวัคซีนจากศูนย์ฉีดวัคซีนเพราะว่าไม่มีบัตรประจำตัวของรัฐบาลเป็นต้น ในขณะที่บางคนผจญกับอุปสรรคที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่าย การเดินทาง หรือเงื่อนไขเพิ่มเติมอื่นๆที่ศูนย์ฉีดวัคซีนกำหนด

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรต้องหาทางแก้ไขปัญหาคือเป็นรูปธรรมที่จะแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการลังเลไม่ต้องการฉีดวัคซีนของชุมชนผิวสีอื่นที่ในอดีตประสบกับการเลือกปฏิบัติต่างๆที่พอเป็นที่เข้าใจได้ว่าย่อมปลูกฝังความรู้สึกไม่ไว้วางใจ เจ้าของกิจการที่บังคับให้พนักงานของตนฉีดวัคซีนควรอนุญาตให้พนักงานลาหยุดงานได้โดยไม่ถูกหักค่าจ้าง/เงินเดือนเพื่อไปรับฉีดวัคซีนและเพื่อจัดการเกี่ยวกับอาการข้างเคียงต่างๆของการฉีดวัคซีน และคนที่ได้รับฉีดวัคซีนแล้วควรได้รับอนุญาตให้ใช้เอกสารที่แสดงว่าได้รับฉีดวัคซีนแล้ว ในการยืนยันแทนที่จะต้องยืนยันการได้รับฉีดวัคซีนแล้วด้วยแอปพลิเคชันของโทรศัพท์แต่เพียงอย่างเดียวเพื่อไม่ให้คนที่ไม่มีปัญญาซื้อสมาร์ตโฟนได้ต้องตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบ

แต่ในที่ที่มีวัคซีนพร้อมอย่างกว้างขวาง ในความเป็นจริงแล้วประเด็นความเท่าเทียมกันสนับสนุนการบังคับฉีดวัคซีนเพราะว่าชุมชนที่ด้อยโอกาสเป็นชุมชนที่ได้รับผลกระทบที่เกินสัดส่วนจากโรคนี้ ประเด็นเหล่านี้เป็นเหตุผลสำหรับการทำให้การได้รับฉีดวัคซีนเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น และไม่ใช่เหตุผลที่คัดค้านการบังคับฉีดวัคซีน

สิ่งที่คุกคามเสรีภาพของประชาชนที่แท้จริงมาจากรัฐต่างๆที่สั่งห้ามการบังคับฉีดวัคซีนและการสวมหน้ากากอนามัย ถึงแม้ว่าการบังคับฉีดวัคซีนเกือบทั้งหมดไม่ได้ละเมิดเสรีภาพของประชาชน แต่หลายรัฐรวมถึงรัฐฟลอริดา ไอโอวา เซาท์แคโรไลนา และเท็กซัสได้สั่งห้ามการบังคับฉีดวัคซีนหรือการสวมหน้ากากอนามัย - หรือในบางครั้งห้ามทั้งสองอย่าง - ในนามของเสรีภาพ แต่การสั่งห้ามดังกล่าวเป็นภัยต่อสาธารณสุขโดยตรงและทำให้การเสียชีวิตจากโรคนี้มีมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การสั่งห้ามเหล่านี้เหยียบย่ำสิทธิต่างๆของคนเปราะบางที่สุด และสิทธิของคนที่ต้องการมีส่วนร่วมในสังคมโดยที่ไม่เกิดความเสียหายที่รุนแรงถึงตายต่อสุขภาพของพวกเขา

เราเป็นห่วงใยเป็นอย่างมากเกี่ยวกับเสรีภาพของประชาชน และสิทธิพลเมืองของทุกคน นี่คือเหตุผลอย่างเฉพาะเจาะจงที่เราสนับสนุนการบังคับฉีดวัคซีน

ผู้เขียน

เดวิด โคล (David Cole) เป็นผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายระดับประเทศของสหภาพเสรีภาพพลเมืองชาวอเมริกัน (A.C.L.U)

แดเนียล มัค (Daniel Mach) เป็นผู้อำนวยการโครงการเสรีภาพทางศาสนาและความศรัทธาของสหภาพเสรีภาพพลเมืองชาวอเมริกัน (A.C.L.U)

ในสหรัฐอเมริกาคาดว่ามีความเสี่ยงที่เข้าข่ายควรได้รับฉีดวัคซีนโควิด-19 ประมาณ 80 ล้านคนที่ยังปฏิเสธไม่ยอมฉีดวัคซีน

หลังจากที่อดทนมาเป็นเวลาพอสมควร เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2564 ที่ผ่านมาประธานาธิบดีไบเดน ประกาศใช้มาตรการบังคับฉีดวัคซีนสำหรับข้าราชการของรัฐบาลกลาง สถานพยาบาลที่ได้รับเงินจากสวัสดิการด้านสุขภาพ (Medicare และ Medicaid) ของรัฐบาลกลาง สถานประกอบการที่มีพนักงานเกินกว่า 100 คน และพนักงานของธุรกิจเอกชนที่ได้รับสัญญาทำงานให้แก่รัฐบาลกลาง ซึ่งรวมคนประมาณ 100 ล้านคน และสำหรับคนที่เข้าข่ายต้องฉีดวัคซีนโควิด-19 แต่ไม่ต้องการฉีดวัคซีน พวกเขาจะต้องใช้ผลการตรวจการติดเชื้อทุกอาทิตย์แทน ส่วนข้าราชการของรัฐบาลกลางที่ปฏิเสธไม่ฉีดวัคซีนอาจถูกลงโทษทางวินัย³

³ จาก Biden's Covid-19 Vaccine Push Aligns Him With a Fed-Up, Vaccinated Majority โดย Reid J. Epstein และ Lisa Lerer เมื่อ 10 กันยายน 2564 ใน <https://www.nytimes.com/2021/09/10/us/politics/biden-vaccine.html>

ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าการบังคับฉีดวัคซีนจะถูกต่อต้านคัดค้านจากหลายฝ่ายรวมถึงผู้ว่าราชการของหลายรัฐที่เป็นสมาชิกพรรครีพับลิกัน ซึ่งหลายคนให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนต่างๆว่าจะฟ้องร้องต่อศาล ซึ่งประธานาธิบดีไบเดน ตอบทันทีว่าเชิญตามสบาย แต่นักวิทยาศาสตร์จำนวนมากมีความเห็นว่าถึงแม้ว่ามาตรการบังคับฉีดวัคซีนโควิด-19 ของประธานาธิบดีไบเดน จะเป็นนโยบายที่รุนแรงแต่มาตรการดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็น และส่วนมากมีความเห็นว่าถึงแม้ว่าการบังคับฉีดวัคซีนนี้จะมีขอบเขตที่กว้างมากก็ตามแต่จะต้องใช้เวลาอีกหลายเดือนจึงจะเห็นผลของมาตรการนี้ต่อการควบคุมโรคระบาด

การบังคับฉีดวัคซีนท่ามกลางการระบาดของโรคที่รุนแรงนี้ไม่ต่างกับนโยบายของรัฐบาลในยามวิกฤตหลายอย่าง เช่น สงคราม หรือการจลาจลต่างๆ ที่รัฐบาลต้องมีมาตรการต่างๆที่จำกัดหรือลดเสรีภาพของบุคคลเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่อสังคมและประเทศ

กลุ่มนักณรงค์ด้านสิทธิผู้มีเชื้อเอชไอวีจากประเทศอาฟริกาใต้ที่รณรงค์เพื่อสิทธิของผู้มีเชื้อเอชไอวีที่เติบโตมาจากการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคและสิทธิการเมืองของพลเมืองชาวอาฟริกาใต้ทุกคนกับรัฐบาลอาฟริกาใต้ในยุคของการแบ่งแยกเชื้อชาติ (apartheid) อธิบายสิทธิของผู้มีเชื้อเอชไอวีว่าไม่ใช่สิทธิที่เบ็ดเสร็จไม่มีเงื่อนไขผูกมัดใดใด แต่เป็นสิทธิที่ขอบเขตถูกกำหนดโดยสิทธิของผู้อื่นและโดยความจำเป็นที่ถูกต้องชอบธรรมของสังคม (...these rights are not absolute; their boundaries are set by the rights of others and the legitimate needs of society.)⁴ ซึ่งสะท้อนสิ่งที่ศาลฎีกาและผู้เขียนบทบรรณาธิการดังกล่าวอ้างถึง

ในประเทศไทยมีการกล่าวกันว่า การบังคับให้พนักงานหรือคนในชุมชนฉีดวัคซีนโควิด-19 เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการตีตราและเลือกปฏิบัติ ถึงแม้ว่าการระบาดของโควิด-19 ในประเทศไทยในระยะที่ผ่านมายังมีความรุนแรงอยู่ และการรณรงค์ฉีดวัคซีนให้แก่ประชาชนเป็นไปอย่างล่าช้าเป็นอย่างมาก การกล่าวเช่นนั้นเป็นจริงเรื่องที่น่าพิศวงและสมเพชมาก

---

⁴ จาก Speaking Truth to Power: The Story of the AIDS Law Project โดย Didi Moyle